

Az infékciónkontroll oktatása az ápolás és betegellátás alapképzésben és a kötelező szakmacsoportos továbbképzésekben

Dr. Balogh Zoltán, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

A Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán 2009-ben bevezetett tantervi reform számos lehetőséget adott az ápolás és betegellátásban részvevő hallgatók képzésében az ismeretek egységes alapon és a legjobb szakmai elveken történő fejlesztésére. Az Ápolástan Tanszék által gondozott témakörök, tantárgyak mind a graduális, mind pedig a posztgraduális képzésekben meghatározó jelentőséggel bírnak, különös tekintettel az infékciónkontroll területén bevezetett elméleti és gyakorlati újításokra. A 2012-től a szakdolgozói területen induló kötelező továbbképzések esélyt adnak arra, hogy a felnőtt ápolási szakmacsoportban a legjobb gyakorlat elvét követve, a gyakorló szakemberek felfrissítsék, megújítsák elméleti tudásukat, s remélhető módon ez által a berögzült gyakorlatukat is változtatni fogják.

The curriculum reforms introduced at the Faculty of Health Sciences of Semmelweis University in 2009 provide an opportunity to develop the skills of nursing and patient care students on consistent foundations and in accordance with the best professional principles. The topics and subjects taught by the Department of Nursing are of key importance in both undergraduate and post-graduate training, especially with regard to the latest theoretical and practical innovations in the field of infection control. The mandatory refresher training courses launched for paramedics in 2012 give practising professionals a chance to refresh and update their theoretical knowledge in the adult nursing disciplines, and this will hopefully also enable them to change their ingrained practices.

BEVEZETÉS

Az infékciónkontroll és azon belül a kézhigiéné hazai oktatása terén számos hiányosság tapasztalható. Ugyan az ápolók egyetemi és főiskolai képzése e témában már 2008 óta a WHO irányelvei alapján történik az Egészségtudományi alapismeretek című tantárgy keretében, azonban a tantermi demonstrációs gyakorlatok tárgyi feltételei merőben eltérnek a valós életben tapasztalható körülményektől. A hallgatók elméleti tudása hamar megkopik, ha a betegágy mellett nem, vagy nem kellő mennyiségben állnak rendelkezésre a kézhigiénéhez szükséges eszközök és anyagok. További problémát jelent, hogy a magyarországi szakdolgozók mindössze egynegyede részesül felsőfokú képzésben. A középfokú szakképzési rendszer 2007-ben kiszervezésre került, azóta a szakdolgozók masszív tömege viszonylag

rövid idejű, de eltérő feltételekkel rendelkező iskolarendszeren kívüli képzések keretében szerzi meg ismereteit, aminek a szakmai színvonal láthatja kárát.

A KÉZHIGIÉNÉ OKTATÁSA AZ EGÉSZÉGTUDOMÁNYI FELSŐOKTATÁSBAN

A Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karának valamennyi, közel ezer első évfolyamon tanuló hallgatója az Egészségtudományi alapismeretek tantárgy keretében vesz részt olyan elméleti előadásokon, valamint demonstrációs szaktantermi gyakorlatokon, ahol a téma a kézhigiéné és a kézfertőtlenítés. Ugyancsak még e tantárgy keretében további olyan gyakorlaton is részt vesznek, ahol már más beavatkozások kapcsán kell e feladattal szembesülniük. A kézhigiéné és a kézfertőtlenítés szintén megjelenik az Ápolástan és a Klinikai szimuláció tantárgy keretében, hiszen itt már a hagyományos mulázsok mellett az úgy nevezett magas élethűségű beteg szimulátorokon végzett beavatkozások előkészítése és kivitelezése során, de még mindig szaktantermi környezetben (skill laboratóriumban) végzik el feladataikat az itt tanulók. Külön figyelmet szentelünk a kézmosás és a kézfertőtlenítés hatékonyságának vizsgálatára [1].

Az ápoló és szülésznő hallgatók tanulmányaik előrehaladtával a speciális ápolástani tanórák, valamint a Szimulációs esettanulmányok tantárgy elméleti és gyakorlati részében, szintén az egyes beavatkozások kapcsán csiszolhatják, fejleszthetik tudásukat a kézhigiéné körében, döntő többségében még szaktantermi, szimulációs laboratóriumi körülmények között [2]. A tanulmányi félévek előrehaladtával mind több és hosszabb területi szakmai gyakorlatokon ismerkedhetnek a hallgatók az ellátás és a betegellátás folyamatával, ahol már valós környezetben végezhetik a korábban begyakorolt mozdulatsorokat, használhatják a már ismert termékeket, eszközöket [3].

Hallgatóink klinikai tapasztalatai, kórházi visszajelzései hű képet adnak a hazai környezetben uralkodó helyzetről, az eszközök meglétéről, valamint az ott dolgozó szakemberek hozzáállásáról, compliance-ről. A nozokomiális fertőzések legalább fele megelőzhető lenne, ha az egészségügyi személyzet átérezné a probléma jelentőségét és betartaná a kézhigiéné alapvető szabályait. Sajnos egyre több dolgozó visel lakkozott, vagy műkörmöt, ami szintén táptalaja lehet a fertőzéseknek. Csak rövidre vágott, lakkozatlan körrömmel, óra és ékszer nélkül lehet helyesen kezét mosni és a hatásos kézfertőtlenítést alkalmazni, melynek megkövetelése elengedhetetlen nem csak a tanulóktól és a hallgatóktól (4).

A KÉZHIGIÉNÉ OKTATÁSA A KÖTELEZŐ SZAKMACSOORTOS KÉPZÉSEKBE

A helyes kézhigiénés gyakorlat öt momentuma egyszerű és könnyen megjegyezhető. Mégsem ment át mindenhol a köztudatba, hogy a beteg bőre és közvetlen környezete tele van kórokozókkal. Direkt és indirekt kontaktus révén ezek a kórokozók kontaminálják az egészségügyi személyzet kezét, és a hiányos kézfertőtlenítés miatt túlélnek, szaporodnak, majd átkerülnek egy másik betegre. Mindez elkerülhető lenne, ha minden betegérintés előtt és a betegzóna elhagyásakor megtörténne a kézfertőtlenítés. Problémás lehet a gumikesztyű használata is, mert álbiztonság érzését keltheti. A dolgozók nem feltétlenül akkor vesznek fel gumikesztyűt, amikor szükséges, mert nem ismerik a „gumikesztyű-piramist”, ami támpontot ad arra nézve, hogy milyen tevékenységek során kötelező a gumikesztyűt hordani [5, 6].

Éppen ezért nagy jelentőségű, hogy a Semmelweis Egyetem országos szinten is kiemelt szerepet vállal az egészségügyi szakdolgozók kötelező szakmacsoportos továbbképzésének megszervezésében. 2015-ben az Ápolás-tan Tanszék a Felnőtt Ápolás Szakmacsoport területén jelentős feladatot végzett a kötelező továbbképzések sikeres megvalósításában. A Tanszéknek kettős feladata volt a Továbbképzési Csoport által koordinált feladatok kivitelezésében: az egyik a 3 témakörben a szakmai felügyelet biztosítása, a másik további 4 témakörben a szakmai felügyelet biztosításán túl a továbbképzésekben előadóként való közreműködés. 2015-ben összesen 7 témakörben, 29 alkalommal (15 alkalommal Budapesten, 14 alkalommal vidéki helyszíneken) került sor továbbképzések sikeres meghirdetésére és megvalósítására, melyen összesen 1917 ápoló kolléga vett részt.

A kötelező szakmacsoportos továbbképzések sorában kiemelt érdeklődés mutatkozik azon továbbképzések iránt, melyek tematikájában az infekciókontroll témakörei direkt, vagy indirekt módon jelennek meg, így a Betegbiztonság és az egészségügyi dolgozók biztonsága a multirezisztens kó-

rokozók előfordulása esetén, a Betegbiztonság és az Ápolók egészségvédelme. A Kar és a Tanszék által sikeresen megszervezett programokon 2015-ben összesen a 14 alkalommal (6 alkalommal Budapesten, 8 alkalommal vidéki helyszíneken) 1069 ápoló kolléga szerezte meg a szakmai fejlődéséhez szükséges továbbképzési pontértéket [7,8].

ÖSSZEFOGLALÁS

Semmelweis munkássága után 150 évvel sajnos még mindig időszerű annak megkövetelése, hogy a kézhigiénés az egészségkultúra szerves részévé váljon. A kézhigiénés fegyelem nagymértékben javítható személyes példamutatással is, melynek színterei nem elsősorban a képzést folytató intézmény előadótermei, gyakorló szaktantermei, hanem a betegellátás legkülönbözőbb helyei, ahol a hallgatók területi szakmai gyakorlatukat töltik. Ezért kiemelten fontos, hogy elkötelezett szakemberek segítsék a jövő szakdolgozói karnak, kiemelten az ápolók fejlődését, szakmai szocializációját. Ha a főorvos, vagy a főnővér kellően elkötelezett, és megköveteli az osztály dolgozóitól a rendszeres kézfertőtlenítést, a jó gyakorlat előbb-utóbb beépül a napi rutinjukba, s nem fogják különként kezelni sem a magyar, sem pedig a külföldi, nálunk tanuló ápoló és szülésznő hallgatókat, akik csak a tanult, a nemzetközi irányelvekben, hazai módszertani levelekben leírtakat akarják munkájuk során követni és betartani.

Ugyancsak lényeges a kézhigiénés ismeretek szinten tartása is, amit a szakmai szervezetek is évek óta szorgalmazznak. Talán e területen 2012-ben, a szakdolgozók kötelező továbbképzésének bevezetésével előrelépés született. A szakdolgozói közttestület és a szakmai szervezetek sokat próbálnak tenni az oktatás fejlesztéséért, a dolgozók ismereteinek frissítéséért. E folyamatban a Semmelweis Egyetem, mint a fővárosi fekvőbetegellátó intézmények közül a legnagyobb munkáltató, vagy mint az orvos- és egészség-tudományi képzések legnagyobb hazai fellegrája, talán a legtöbbet teheti. Kell is tenni, hiszen a név kötelez.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Balogh Z, Csóka M, Lőrincz A, Borján E, Pápai T: Ápolóképzés új módszerei és technikái az elméleti és a gyakorlati képzésben. In: Balogh Zoltán (szerk.) Főiskolát és Egyetemet Végzett Ápolók XI. Országos Találkozója: Programfüzet és absztraktgyűjtemény. 48 p. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2014.10.03-2014.10.04. Budapest: Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, 2014. p. 14-15.
- [2] Lőrincz A, Vingender I, Balogh Z: A szimulációs oktatástechnika fejlődése a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán 2007-től napjainkig. In: Balogh Z, Babonits T, Máté Horváth M (szerk.) MESZK II. Szakdolgozói Tudományos Kongresszusa: programfüzet és absztraktgyűjtemény. 156 p. Konferencia helye, ideje: Siófok, Magyarország, 2015.09.10-2015.09.12. Budapest: Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara, 2015. p. 126.
- [3] Csernus M, Lőrincz A, Simkó K, Harcsa M, Páll N, Balogh Z: Innováció az ápolásoktatásban: lehetőségek és a valóság a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán, *MAGYAR MINŐSÉG* 24:(12) pp. 21-25. (2015)
- [4] Raskovicsné Csernus M, Simkó K, Balogh Z: „Az ápoló olyan, mint a kiselefant: lassan tanul és gyorsan felejt?” – vizsgálat a megszerzett ismeretek interiorizálásának mértékéről (pilota tanulmány), In: Balogh Z, Babonits T,

- Mátézné Horváth M, (szerk.) MESZK II. Szakdolgozói Tudományos Kongresszusa: programfüzet és absztraktyűjtemény. 156 p. Konferencia helye, ideje: Siófok, Magyarország, 2015.09.10-2015.09.12. Budapest: Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara, 2015. p. 128.
- [5] Milassin M, Pechó Z, Böröcz K, Melles M: Módszertani levél – A kézhigiéne gyakorlata az egészségügyi és az ápolást végző szociális szolgáltatásokban, Országos Epidemiológiai Központ, Budapest, 2010. 29 p
- [6] WHO Guidelines on Hand Hygiene in Health Care, www.who.int/publications/2009/9789241597906
- [7] Balogh Z, Csóka M, Simkó K, Tóth G: In: Balogh Z (szerk.) A főiskolai ápolóképzés 25 és az egyetemi ápolóképzés 10 éve Karunkon, Főiskolát és Egyetemet Végzett Ápolók XI. Országos Találkozója: Programfüzet és absztraktyűjtemény. 48 p. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 2014.10.03-2014.10.04. Budapest: Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, 2014. p. 11.
- [8] 63/2011. (XI. 29.) NEFMI rendelet az egészségügyi szakdolgozók továbbképzésének szabályairól

A SZERZŐ BEMUTATÁSA

Dr. Balogh Zoltán a Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara elnöke, a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar Ápolástan Tanszék tanácsvezető főiskolai tanára. Pályafutását a magyar egészségügyben 28 évvel ezelőtt, 1988-ban segédápolóként kezdte. Szakmaterülete a neurológiai-, pszichiátriai ápolás, a közösségi ellátás, az otthoni szakellátás, és a rehabilitáció. Ehhez az alapot 1994-ben megszerzett diplomás ápoló kintünteté-

ses, illetve az 1995-ben megszerzett gyógytornász oklevele mellett a fekvőbeteg-ellátás és az otthoni szakápolás területén eltöltött gyakorlata adta. Tudományos előmenetelét a brit Exeter Egyetemen 1997-ben az egészségügyi szakképzés területéről megszerzett (MSc) egyetemi diplomája alapozta meg. Tudományos fokozatát a Semmelweis Egyetem Doktori Iskolában szerezte 2008-ban. Hét éven keresztül volt a Magyar Ápolási Egyesület vezetőjének tagja, három évig elnöke. A Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara alapító tagja, 2004 óta elnöke.

Mentőöv Információs Központot és Segélyvonal

A közel 800 000, de mégis „láthatatlan” súlyos ritka beteg óriási hátrányban van, még a gyakoribb betegségekben szenvedőkhöz képest is. Az egyenként keveseket érintő betegségekről alkotott ismeretek hiánya miatt kevés a hozzáértő szakember, így sokáig nem kapnak diagnózist, így megfelelő kezelést sem. Nem találnak sorstársakra, kevés a kutatás, a gyógyszer, az ellátás stb.

Ezen az áldatlan állapoton próbált segíteni a **Ritka és Veszélyes Rendellenességgel Élők Országos Szövetsége (RIROSZ)**, amikor a Norvég Civil Támogatási Alap támogatásával létrehozta a **Mentőöv Információs Központot és Segélyvonalat**, amely információt ad, és segítséget nyújt a betegeknek, a szakembereknek és a döntéshozóknak egyaránt.

A több mint négy éven át minden érintett szakma bevonásával, és széleskörű konszenzussal elkészített Ritka Betegségek Nemzeti Tervünkben (melynek angol verzióját az emberi erőforrások minisztere 2013 végén aláírta, és küldésre is került Brüsszelbe) is lefektetett, régóta dédelgetett álom valósult meg, amikor 2015 márciusában a RIROSZ szervezésében a ritka betegséggel és rendellenességgel élő emberek kacskaringós, és gyakran célba sem jutó út- és támaszkeresését segítő központja útjára indult. A legfőbb cél tehát, hogy a ritka betegséggel élők és környezetük számára lerövidítse azt az éveket, akár évtizedeket tartó folyamatot, míg végül hozzájutnak a megfelelő információkhoz.

A tájékoztatást adattárak és adattárakat működtető szervezetekkel való együttműködések alapozták meg. A hagyományos telefonhívásokat (segélyvonal: 061/790-4533) természetesen e-mailos levelezés, sorstárskereső Facebook oldal, saját honlap (<http://mentoov.rirosz.hu>), hírlevél és számos egyéb szolgáltatás egészíti ki.

A projekt zárásaként összefoglaló konferenciát rendeztek **2016. március 18-án**, ahol beszámoltak az elmúlt év eredményeiről, tapasztalatairól. Néhány minta értékű egészségügyi ellátás bemutatásán túl szó volt a szociális ellátás, az oktatás, a foglalkoztatás lehetőségeiről és a segélyhívások nemzetközi tapasztalatairól is. E fontos, hiánypótló szolgáltatás további fenntartása érdekében, várják az elesettebbeket is értéknek tekintő kormányzattól a segítséget!

További információval Dr. Pogány Gábor elnök a 06-20/778-5565 és az info@rirosz.hu elérhetőségeken szívesen áll rendelkezésére.